

MARIÀ PIDELASERRA,
PINTOR DEL MONTSENY

MANUEL CANALS

Marià Pidelaserra i Brias (1877-1946) era fill d'un petit fabricant de tints de Barcelona, i a casa seva van veure amb bons ulls que volgués dedicar-se a l'art. El 1899, amb 21 anys, va marxar a París, on pintà paisatge urbà i va entrar contacte amb l'impressionisme i els corrents més moderns de la pintura francesa. Combatien en el seu interior la tradició i el conservadorisme, dels quals provenia familiarment, i la modernitat que acabaria imposant-se. El 1902 mostrà a Barcelona amb èxit els únics quadres genuïnament impressionistes de la pintura catalana. El seu primer quadre simbolista, el tríptic *La Vida*, exposat al mateix temps, va ser, però, un fracàs que provocà la destrucció de la pintura pel mateix Pidelaserra, amb ressentiment. Va pintar per encàrrec el retrat col·lectiu de la família Narcís Déu i Mata, parents benestants. El 1903 es va retirar al Montseny per pintar una sèrie de paisatges d'un original primitivisme d'estil puntillista, que suscitaren reaccions també negatives en el públic i la crítica.

El 1910 Lluís Plandiura li va adquirir una bona selecció de pintura i va esdevenir el seu principal client. També li comprà obra Josep Tarradellas. Pidelaserra es reincorporà el 1908 a la fàbrica familiar i, enriquit gràcies a la tasca industrial, va adquirir la independència econòmica suficient per fer una creació sense dependències, sense cercar èxits comercials, al marge dels gustos de la clientela i la crítica, que va tenir com a fruit una producció nombrosa. Amb l'esclat de la Guerra Civil espanyola, Pidelaserra va reincorporar el vessant simbolista, que ell mateix va avortar destruint un quadre del qual no ens resta més que algunes descripcions. Aquesta producció cristal·litza en les sèries *Vida de Jesús* (24 teles) i *Els vençuts*, de 1939 i 1945, d'un primitivisme expressionista quasi bàrbar, que el va ajudar a consagrar la seva fama d'artista singular i discordant, però que al mateix temps suposava un cert retorn a la religió que havia fustigat de jove ridiculitzant moderadament els membres del Cercle de Sant Lluc.

Els quadres que es reproduïen en aquest article són la sèrie de l'obra pintada al Montseny, on el pintor va passar gairebé sol dos mesos amb l'única companyia de la natura, bé que rebia la visita d'un capellà, de la seva majordoma i del jove escriptor Francesc Pujols, que estíuejava a Viladrau. Les pintures són: *Muntanyes des del Montseny. Dia serè al matí* (1903), de la col·lecció Plandiura; *Sant Segimon* (1903), col·lecció particular; *Paisatge del Montseny* (1903), família Llopart; *Una muntanya. Montseny. Sol ponent-se*

Sant Segimon.

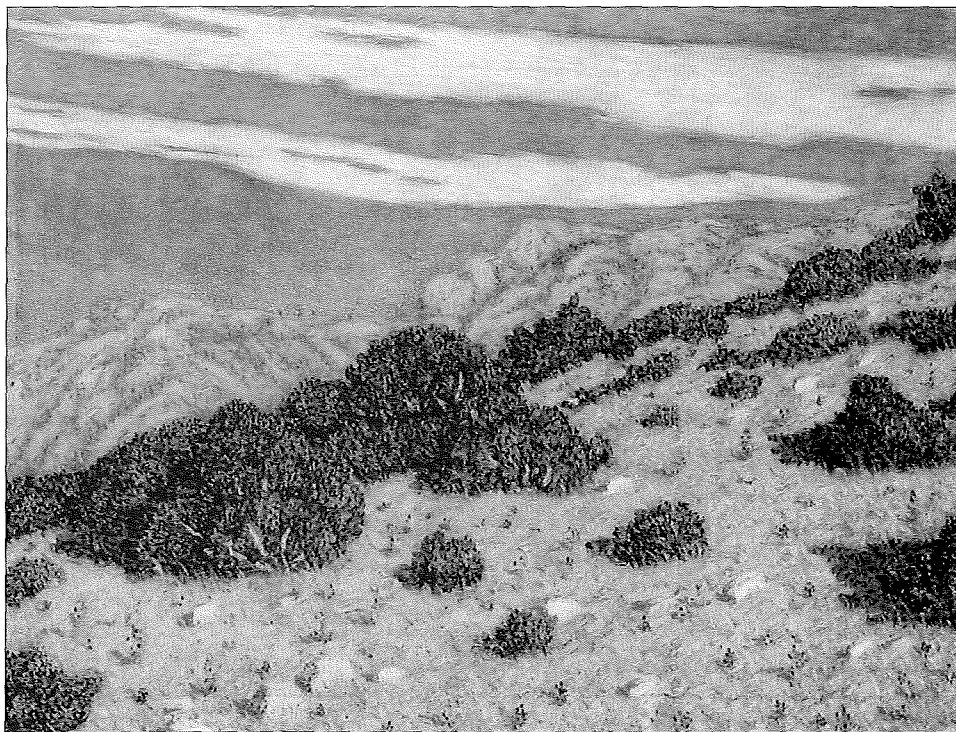
Oli sobre tela. Mides: 54 x 74 cm. Any: 1903. M. Pidelaserra y Brias. Col·lecció particular

(1903), col·lecció Plandiura, i *Les Guillerries des del Montseny. Després d'una tempesta* (1903), col·lecció Plandiura. Totes són olis sobre tela.

Com a darrera curiositat, cal indicar que el conegut cantador català Pi de la Serra és descendent d'aquest pintor, qualificat com el primer pintor català pròpiament impressionista.

REFLEXIONS D'ESTÈTICA

"Pensar, pintar i escriure" eren les tres activitats que Eugeni d'Ors demanava a l'home "que treballa i que juga", les que havien de centrar una actitud civilitzadora en la vida cultural i de ciutadania dels homes. Aquest ideal era el definit en la proposta noucentista del *Glossari*. Marian Pidelaserra va pintar una sèrie de paisatges de gran influència en els joves noucentistes des del seu gust pel primitivisme i, més enllà de la dinàmica local entorn del modernisme i el noucentisme, entroncà amb els corrents internacionals del moment. Així, va pintar quadres genuïnament impressionistes i constituí una figura de

Paisatge del Montseny.

Oli sobre tela. Mides: 60 x 85 cm. Any: 1903. M. Pidelaserra y Brias. Família Llopart

trajectòria insòlita, un projecte de construcció d'un estil dissonant, un producte independent, una estètica personal, original. Al Montseny, Pidelaserra va introduir un element puntillista, emprant el punt lliurement, sense el ressò de científisme que caracteritzava la pintura d'aquells artistes. Pidelaserra volia anar més enllà d'un paisatgisme impressionista; per ell la pintura, encara en la tradició del simbolisme, es perfilava com un vehicle d'una filosofia o d'un pensament, alhora que era la creació d'una estètica personal. Els dos mesos que l'estiu del 1903 passà tot sol pintant al santuari de Sant Segimon són un exponent d'una manera pròpia de veure la natura, que supera l'impressionisme ortodox que havia cultivat a París.

Pidelaserra és així un prenoucentista, com un treball de la natura originària, punt de partida i matèria primera d'aquest treball civilitzador posterior que demanava Eugeni d'Ors. Pidelaserra només pot ser vinculat al noucentisme conceptualment, però no pas pel seu estil, ja que era un avantguardista transgressor. Ell mateix digué: "Jo pinto oblidat absolutament del que pugui ésser la meua obra després, pinto oblidat del temps, de les col·leccions, de les tendències pictòriques, de les escoles, de les fórmules. Pinto sols per pintar i

deixar-me portar pel meu temperament". Eugeni d'Ors, que sempre va tenir per l'artista un respecte especial, digué: "*Pidelaserra no era un 'niño encantado', sino un precursor, de maneras de gran madurez racionalista más propias de la estética de hoy mismo, tal vez de la del inmediato mañana, que de la del ya remoto ayer*".

Si el Montseny és síntesi de "feminitat de boires i virilitat de grenys", segons el poeta, tota obra d'art és síntesi també de l'element apol·lini i el dionisíac, segons la definició del primer Nietzsche, síntesi de raó i sentiment, classicisme i romanticisme, norma i expressió. Si, tanmateix, el superhome creador proclamat per Nietzsche ha marcat l'art del segle xx, ja no és possible l'etern retorn a aquesta concepció demiúrgica del creador. L'artista no salva el món, no porta implícit un judici de valor social, polític, poètic o ètic. Si subordina la seva expressió a una norma universal o un concepte de bellesa, mor. L'artista no salva el món: com a màxim es realitza a si mateix, es llança a la creació sense cap objectiu, només en la pròpia necessitat d'expressar-se com a individu, com un projecte singular, com el que va fer Marian Pidelaserra en pintar el Montseny; un retorn a la naturalesa, als sentiments i a l'ésser humà.

BIBLIOGRAFIA

MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA, FUNDACIÓN CULTURAL MAPFRE VIDA, *Marian Pidelaserra 1877-1946*, MNAC, Mapfre Vida, octubre 2002.

FONTBONA, F., *Gent nostra*. Núm. 86. *Pidelaserra*, Barcelona, Ed. Labor, 1991.

D'ORS, E., "La Sala tercera. Mariano Pidelaserra. Xavier Nogués. Joaquim Sunyer", *Mi Salón de Otoño*, Madrid, 1924, pàg. 37.

JARDÍ, E., "L'exposició Pidelaserra al Museu d'Art Modern", *Ariel*, 8/1948, 1.

ESTRADA HERRERO, D., *Estètica*, Barcelona, Ed. Herder, 1988.

GAO XINGJIAN, *Por otra estética, seguido de reflexiones sobre la pintura*, Barcelona, Ed. El Cobre, 2004. Trad. Cristina Carrillo. Premi Nobel 2000.